

Όσο κι αν ηχεί παράδοξα, η υπογραφή εφευρέθηκε πριν από την γραφή. Επειδή ένα από τα πρώτα στοιχεία που έκαναν τον άνθρωπο να ξεχωρίσει από τους υπόλοιπους συντρόφους του στο ζωικό βασίλειο ήταν η αγωνία του να διακρίνεται από τους άλλους, να δηλώνει την μοναδικότητά του ως άτομο. Με τον βιοτέχνη καλλιτέχνη πρωτοπόρο σ' αυτή την προσπάθεια. Μπορούμε να τον φανταστούμε στις ζωγραφιές στα τοιχώματα των σπηλαίων, στη διακόσμηση των αγγείων, στο σμίλευμα των πρώτων γλυπτών. Κι όπως η χαρακτηριστική, η ζωγραφική και η γλυπτική ξεκίνησαν από απλές αφαιρετικές παραστάσεις – ιχνογραφήματα κι εξελίχθηκαν σε ζωντανές απεικονίσεις της φύσης και των ανθρώπων, έτσι και η υπογραφή ξεκίνησε από ένα απλό σημάδι σε κάποια γωνίτσα. Ένα σημάδι που υποδήλωνε την ταυτότητα του καλλιτέχνη: Την υπογραφή του.

Σε κατοπινούς καιρούς, όταν το εμπόριο άνοιγε νέους δρόμους επικοινωνίας, η υπογραφή μεταβλήθηκε σε αυτό που σήμερα ονομάζουμε «σήμα κατατεθέν». Με αυτήν αναγνωριζόταν ο κατασκευαστής του αγγείου. Ο βιοτέχνης ο γνωστός για τη συγκεκριμένη ποιότητα. Κι ακόμα αναγνωριζόταν ο αγοραστής του και ιδιοκτήτης. Αυτός που με οποιονδήποτε τρόπο είχε πληρώσει για να αποκτήσει το αγγείο του συγκεκριμένου βιοτέχνη – καλλιτέχνη, του αναγνωριζόμενου από το σημάδι της υπογραφής.

Είχε προηγηθεί η ανακάλυψη της γλώσσας, αναπόφευκτο επακόλουθο της δυνατότητας για επικοινωνία που παρείχε στον άνθρωπο η ομιλία: Η εκπομπή ήχων με διαφορετική καθένας τους σημασία. Κραυγή, κελάηδημα, αλύχτισμα, βέλασμα γνωρίζουμε πια ότι αποδίδουν διαφορετικές σε κάθε περίπτωση έννοιες. Από το εξελιγμένο μουσικό σήμα της φάλαινας ως τους διαφορετικούς ήχους των περιστεριών που οι Ουίτμαν και Γκρεγκ ανακάλυψαν ότι έχουν στενό δεσμό με συγκεκριμένες πράξεις, ερωτικές συνήθως. Με δώδεκα διαφορετικούς ήχους συνεννοούνται οι κότες και τα τρυγόνια, κατά τον Ντυπόν. Με δεκαπέντε οι σκύλοι και με 22 τα ζώα που έχουν κέρατα. Με είκοσι, κατά τον Γκάρνερ, οι πίθηκοι που συνοδεύουν την «ομιλία» τους με χειρονομίες και νοήματα.

Η σε όγκο ανάπτυξη του ανθρώπινου εγκεφάλου παράλληλα με τη δεξιοχειρία (ή αριστεροχειρία, όποτε προκύπτει), την «εκπαίδευση» με άλλα λόγια του ενός χεριού να πράττει περισσότερα από το άλλο, δημιούργησαν ικανό χώρο επεξεργασίας «εντολών». Έτσι, ο ανθρώπινος εγκέφαλος μπόρεσε να επεξεργαστεί πιο σύνθετους ήχους, ώστε να βελτιώσει την επικοινωνία των ανθρώπων μεταξύ τους. Ούτε σήμερα χρειάζονται περισσότερες από τριακόσιες λέξεις για να επιτευχθεί πλήρης συνεννόηση σε τομείς της απλής κοινωνικής ζωής.

Η πρώτη «φωνητική» επικοινωνία των ανθρώπων μεταξύ τους συνδυαζόταν με χειρονομίες και νοήματα. Στις πρώτες δεκαετίες της κατάκτησης της Αμερικής από τους Ευρωπαίους αποίκους, σε εποχές που η ομιλία είχε ήδη εξελιχθεί σε αναρίθμητες γλώσσες, οι Ινδιάνοι Αράπαχος δυσκολεύονταν να συνεννοηθούν στο σκοτάδι, επειδή ο ένας δεν έβλεπε τις χειρονομίες του άλλου. Ακόμα και σήμερα η συνομιλία εξακολουθεί να συνοδεύεται από επεξηγηματικές χειρονομίες. Και οι πρώτες λέξεις δεν μπορεί παρά να απηχούσαν μίμηση ήχων: μουγκρίζω, γαβγίζω, σφυρίζω. «Χαϊτσού» λένε οι ιθαγενείς Τεκούνα της Βραζιλίας και εννοούν «φταρνίζομαι».

Οι επόμενες λέξεις πρέπει να εκφράζανε συγκεκριμένα πράγματα και όχι αφηρημένες έννοιες και γενικούς όρους. Οι ιθαγενείς της Αυστραλίας είχαν ξεχωριστή λέξη για την ουρά του σκύλου, άλλη για την ουρά της αγελάδας και τρίτη για κάθε άλλη ουρά. Οι Τασμανοί είχαν ξεχωριστές λέξεις για κάθε δέντρο αλλά δεν διέθεταν λέξη για την έννοια «δέντρο». Μια φυλή Ινδιάνων είχε ξεχωριστή λέξη για την άσπρη βελανιδιά, άλλη για την μαύρη, τρίτη για την κόκκινη αλλά καμιά λέξη που να σημαίνει «βελανιδιά». Στους Ινδιάνους επίσης, κάθε χρώμα είχε την ξεχωριστή λέξη που το απέδιδε αλλά δεν υπήρχε κάποια λέξη που να αποδίδει την έννοια «χρώμα». Ούτε τις έννοιες «φύλο», «είδος», «πνεύμα», «ύλη», «ένστικτο», «ελπίδα», «λογική», «φόβος» κ.λπ. Κατά τους ειδικούς, οι αφηρημένες έννοιες αποδόθηκαν με λέξεις, όταν η σκέψη προχώρησε τόσο πολύ, ώστε να αντιλαμβάνεται την αμοιβαία σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην όποια αιτία και το όποιο αποτέλεσμα. Τη με άλλα λόγια σχέση αίτιου – αιτιατού.

Με όλα αυτά, σχηματίστηκαν οι πρώτες ρίζες των λέξεων. Παρέμειναν λίγες με έναν απίθανο πλούτο παραγώγων που σχηματίστηκε με την πρόοδο των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων και την πολυπλοκότητα των εννοιών. Κάποια στιγμή, η Ακαδημία της Αθήνας είχε καταγράψει ένα εκατομμύριο ελληνικές λέξεις που βρίσκονταν σε χρήση και όλες είχαν πλαστεί πριν από τον 1^ο (μ.Χ.) αιώνα. Και όμως, ο Σκιτ έχει καταφέρει να αναγάγει όλες τις λέξεις των ευρωπαϊκών γλωσσών σε τετρακόσιες ρίζες.

Για παράδειγμα, η λέξη divine (=θεϊός) προέρχεται από το λατινικό divus κι αυτό από το deus, ελληνικά θεός, σανσκριτικά deva. Στα τσιγγάνικα έγινε devel, ενώ devil στα αγγλικά σημαίνει διάβολος με φανερό την ομοιότητα της λέξης και στα ελληνικά. Όλα αυτά με αρχική ρίζα τη σανσκριτική vid (=γνωρίζω), ελληνικά οίδα, λατινικά vidio, γαλλικά noir, γερμανικά wissen, αγγλικά wit. Ένα άλλο παράδειγμα είναι η σανσκριτική ρίζα ar (=οργώνω) από την οποία προέρχεται τόσο ο αρουραίος όσο και η «εκλεκτή» Αρία φυλή (Άριος = αγρότης, καλλιεργητής), καθώς και χιλιάδες άλλες λέξεις.

Για τον πρωτόγονο άνθρωπο, οι λέξεις ήταν στοιχείο με τόσο μεγάλη σημασία, ώστε να

αποτελούν ουράνια δώρα και ιερά. Χρησιμοποιήθηκαν για να συντεθούν μαγικοί τύποι με θρησκευτικό χαρακτήρα που σε πολλές περιπτώσεις διατηρήθηκε ως τις μέρες μας. Έστω και σαν παιχνίδι, δεν υπάρχει άνθρωπος που τουλάχιστον μια φορά στη ζωή του να μη χρησιμοποιήσει το μαγικό «άμπρα κατάμπρα».

Με όλα αυτά, σήμερα είμαστε βέβαιοι ότι η ανάγκη για επικοινωνία δημιούργησε την ομιλία που εξελίχθηκε στις διαφορετικές κατά τόπους γλώσσες, οι οποίες διαδόθηκαν με το εμπόριο και κατοχυρώθηκαν από τη θρησκεία. Άλλωστε, εμπόριο και θρησκεία κατάντησαν να γίνουν οι μοχλοί της ανάπτυξης και της προόδου του ανθρώπου. Ο έμπορος για να κερδίσει. Ο ιερέας για να διατηρηθεί στην εξουσία. Επειδή οι λέξεις, όσο κι αν είναι μαγικές και παντοδύναμες, δεν μπορούν να θεραπεύσουν έναν άρρωστο, εκτός κι αν τον αναγκάσουν σε αυθυποβολή.

Ο μάγος της φυλής είδε κάποια στιγμή την αμφιβολία στο βλέμμα των ανθρώπων της κοινότητας. Με μόνο τα μαγικά δεν μπορούσε να τα βγάλει πέρα. Αναγκαστικά, στράφηκε γύρω του να βρει βοήθειες. Η φύση τις παρέχει άφθονες. Βότανα που καταπραΰνουν τον πόνο, χορταρικά που προτιμούν κάποια ζώα όταν δεν αισθάνονται καλά. Ο πρώτος μάγος γιατρός είδε το κύρος του να αποκαθίσταται. Κι όταν η θεραπεία, παρά τα βότανα, δεν επέφερε την ίαση, ήταν ο άρρωστος που έφταιγε. Αμαρτωλός. Βρόμικος. Με το πνεύμα του κακού μέσα του. Πώς ο μάγος να πείσει τους θεούς να συνδράμουν, όταν ο παθών δεν φρόντισε να τους υπηρετήσει σωστά; Κι έτσι να μην ήταν, ποιος θα μπορούσε να διαψεύσει τον μάγο;

Έτσι κι αλλιώς, ο Φρέιζερ απέδειξε ότι οι πιο «ένδοξες» κατακτήσεις της επιστήμης έλκουν την αρχή τους στους παραλογισμούς της μαγείας. Με τον μάγο να κρατά για τον εαυτό του τα μυστικά της γνώσης. Κατά τον Ντυράντ, από την μαγεία προέρχονται η μια μετά την άλλη η ιατρική, η χημεία, η μεταλλουργία και η αστρονομία. Με το ιερατείο να είναι η πρώτη και πιο άμεση δημιουργία της μαγείας.

«Όταν οι ιεροτελεστίες έγιναν πολυπληθέστερες και πολυπλοκότερες και απαιτούσαν γνώσεις και ικανότητες που δεν διέθετε ένας συνηθισμένος άνθρωπος», γράφει ο Ζιλ Ντυράντ, «αναπτύχθηκε σιγά σιγά μια τάξη που αφιέρωνε το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου της στις θρησκευτικές τελετές. Ο ιερέας ως μάγος μπορούσε να πλησιάσει, είτε με την έμπνευση είτε με απόκρυφες προσευχές, τη θέληση των πνευμάτων και των θεών και να τη μεταστρέψει προς όφελος των ανθρώπων».

Οι υπερφυσικές δυνάμεις πρέπει να μπορούν να επηρεάσουν τις τύχες των ανθρώπων. Αυτός που μπορεί να τις χειρίζεται πρέπει να είναι κάτι ξεχωριστό. Με άμεσο αποτέλεσμα ο «κλήρος», το ιερατείο, να αποκτήσει δύναμη όμοια με αυτή του κράτους ή κάποτε ακόμα μεγαλύτερη: Αίγυπτος, Ιουδαία, Ευρώπη του μεσαίωνα, σύγχρονο Ιράν είναι μερικές από τις αποδείξεις αυτής της αλήθειας.

«Ο ιερέας δεν δημιούργησε την θρησκεία αλλά την εκμεταλλεύτηκε όπως ο πολιτικός χρησιμοποιεί τις τάσεις και τα έθιμα. Η θρησκεία γεννήθηκε όχι από την πανουργία του ιερατείου αλλά από την έκπληξη, τον φόβο, την ανασφάλεια του ανθρώπου και την ανάγκη του να ελπίζει», καταλήγει ο Ντυράντ. Ο θάνατος και η ανάσταση έγιναν ο μοχλός της πίστης. Με την μετά θάνατο ζωή ελπίδα και παρηγοριά.

Το ιερατείο του κάθε θεού έκανε και κάνει τεράστιο κακό στην προσπάθειά του να αποκτήσει την εξουσία. Όπως ακριβώς και οι πολιτικοί ή οι αρχηγοί των πολεμιστών. Ταυτόχρονα όμως, ιερατείο, πολιτικοί και πολέμαρχοι έδωσαν ώθηση στον πολιτισμό και τις επιστήμες. Σήμερα, θρησκεία, κράτος και στρατός εξακολουθούν να αλληλοστηρίζονται και να στηρίζουν την οργανωμένη πολιτεία αλλά έχουν ξεφύγει πια από την πρωτοπορία των εξελίξεων. Απλά, υπάρχουν ως αναγκαία κακά τα οποία περιχαράκωνουν το οικοδόμημα της ηθικής, όπως αυτή υπάρχει και γίνεται αποδεκτή σε κάθε περίπτωση. Όμως, η δημιουργία και η εξέλιξη της ηθικής ως στηρίγματα του κράτους και της θρησκείας αποτελούν άλλο θέμα.

Από την ώρα που η ομιλία οργανώθηκε σε συγκεκριμένη γλώσσα, απλώθηκε στα πέρατα της Γης. Με τις μεταναστεύσεις των λαών αρχικά. Με τους εμπόρους στη συνέχεια. Η σανσκριτική είναι πια νεκρή γλώσσα. Αναπτύχθηκε στην ινδική χερσόνησο και είναι η «μητέρα» όλων των γλωσσών που πλάστηκαν στο βόρειο και στο κεντρικό τμήμα της Ινδίας. Με αλφάβητο που περιείχε 52 γράμματα (14 φωνήεντα και 36 σύμφωνα), με γραμματική που περιείχε τρεις αριθμούς (όπως η αρχαία ελληνική με τους ενικό, πληθυντικό και δυϊκό) και οκτώ πτώσεις. Στη γλώσσα αυτή συντέθηκε λίγο πριν από τον Α' αιώνα μ.Χ. το έπος «Μαχαβαράτα» (αποτελείται από 100.000 δίστιχα και περιγράφει την διαμάχη δυο μεγάλων ινδικών οικογενειών, των Παντάβα και των Καουράβα, κάτι σαν πρόδρομος των Μοντέγκων και των Καπουλέτων του Ρωμαίου και της Ιουλιέτας του Σαίξπηρ).

Όταν όμως ο ποιητής εμπνεόταν το ποίημα «Μαχαβαράτα», η σανσκριτική είχε ήδη πίσω της χιλιετίες ανάπτυξης. Με σχεδόν όλες τις ευρωπαϊκές γλώσσες να κατάγονται από αυτήν. Επειδή η μια και μόνη γλώσσα, εξαιτίας της εδαφικής απομόνωσης και των αποστάσεων, διασπάται σε διαλέκτους που μετεξελίσσονται σε νέες γλώσσες. Με νέους

φορείς τους εμπόρους. Από τη μινωική και την ελληνική μυκηναϊκή ως τη σύγχρονη αμερικανική, εξέλιξη και παραφθορά της αγγλικής, όλες οι διεθνείς γλώσσες ήταν και είναι αυτές στις οποίες γίνονται οι συναλλαγές. Γι' αυτό και οι ευρωπαϊκές γλώσσες μπορούν να οργανωθούν σε τετρακόσιες ρίζες. Με την εβραϊκή να καλουπώνεται σε άλλες πεντακόσιες από τις οποίες κάποιες είναι κοινές με των ευρωπαϊκών.

Μετά, ήρθε η ώρα των βιοτεχνών καλλιτεχνών να δώσουν ώθηση στην εποποιία της επικοινωνίας με τις υπογραφές τους. Ήταν το πρώτο βήμα για την εφεύρεση που ονομάζεται γραφή και που έμελλε να γίνει η πιο μεγάλη ανακάλυψη του ανθρώπου από την ώρα που ανθρωποποιήθηκε ως σήμερα. Όμως, η δεύτερη μεγάλη ανακάλυψη που προηγήθηκε της γραφής ήταν οι αριθμοί. Και αυτούς στο ιερατείο στο εμπόριο τους χρωστάμε.

(Ελεύθερος Τύπος, 22 - 27.4.2013) (τελευταία επεξεργασία, 27.4.2013)